

Bava Metzia (Mishnah 51a-b)

איתמר — **It was stated:** האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה — If someone says to his fellow, before selling: “This sale is on the condition that you have no claim of ona'ah against me” — רב אמר — **Rav says:** יש לו עלי אונאה — [The buyer] nevertheless has a right to claim ona'ah against [the seller]; i.e. the stipulation is void. ושמואל אמר — **But Shmuel says:** אין לו עלי אונאה — [The buyer] does not have a right to claim ona'ah against him; i.e. the stipulation is effective.

ושמואל דאמר כרבי — **Shall we say that Rav is saying like R' Meir,** לימא רב דאמר כרבי מאיר — **and Shmuel is saying like R' Yehudah?** דתנא — **For we have learned in a Baraisa:** הרי את מקודשת לי — **“You are hereby betrothed to me** על מנת שאין לך עלי — **on condition that you shall have no claim upon me** שאר כסות ועונה — **for food, clothing, or marital relations,”** הרי זו — **she is thereby betrothed but his stipulation is void,** since the Torah obligates a husband to provide these things. — **These are the words of R' Meir.** דבבר שבממון תנאו קנים — **however, R' Yehudah says:** רבי יהודה אומר — **regarding a monetary matter, such as the obligation to provide food and clothing, his stipulation stands.**

The Gemara argues that the dispute between Rav and Shmuel is independent of the dispute between R' Meir and R' Yehudah:

אמר לך רב — **Rav could say to you:** אנה דאמרי אפילו לר' יהודה — **What I said** is valid even according to R' Yehudah. — **For thus far R' Yehudah stated his position there,** that a stipulation contrary to what is stated in the Torah is effective, **only because** in that case **she knew** of the obligation **yet forgave** it. — **אבל הכא — but here,** in the case of fraud, מי ידע דמחיל — **did [the buyer] know** that he was being defrauded so **that he might waive** his claim?

In response to a challenge to Rav from a Baraisa the Gemara answers:
 רבא אמר — **Rava said:** לא קשיא — **It is not difficult.** — **Here,** in the case of Rav's ruling, we discuss **where** the overcharge is **unspecified;** — **כאן במפרש — here,** in the Baraisa's case, we discuss **where [the seller] specifies** that he is overcharging. — **דיתנא — For we have learned in a Baraisa:** במה דברים אמורים — **In what case was this law said** [that the wronged party may claim fraud]? — **בסתם — where** the overcharge was **unspecified.** — **אבל במפרש — but where [the seller] specifies,** for example, מוכר שאמר ללוקח — **where the seller said to the buyer:** — **“this item that I am selling to you for two hundred,** יודע אני בו שאינו שנה אלא מנה — **I am aware concerning it that it is really worth only a hundred.** — **על מנת שאין לך עלי אונאה — Nevertheless, I am selling it on the condition that you have no claim on me for ona'ah,”** — אין לו עלי אונאה — **then he has no claim on him for ona'ah.**

מחילת אונאה

שלחן ערוך (חשן משפט רכז, כא) - האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה יש לו עליו אונאה. במה דברים אמורים בסתם שאינו יודע כמה אונאה יש בו כדי שימחול, ואין צריך לומר אם אמר על מנת שאין בו אונאה שהרי יש בו, אבל במפרש אין לו אונאה. כיצד, מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני נותן לך בק"ק יודע אני שאינו שוה אלא מאה על מנת שאין לך עלי אונאה אני מוכר לך אין לו עליו אונאה. וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני לוקח ממך בק"ק יודע אני ששוה ק"ק על מנת שאין לך עלי אונאה אני לוקח ממך אין לו עליו אונאה. [סמ"ע (רכז, לז) - אף על גב דאם אמר לו בשביעית על מנת שלא תשמיטני בשביעית אמרינן כל תנאי שבממון קיים ואינו משמט... שאני התם דידיע ומחיל מה שאין כן הכא דיש לומר דלא ידע דאית ביה אונאה דמחיל].

(שם כב) - המוכר חפץ לחבירו במנה ואמר לו חפץ זה אינו שוה אלא זוז אחד, על מנת שאין לך עלי אונאה יש לו עליו אונאה שהרי אומר כיון שראיתי שאמר שאינו שוה אלא זוז ידעתי שאינו מכויץ אלא להשביח דעתי עד שיפרש כדי האונאה שיש במקחו בודאי או קרוב בכדי שהדעת טועה שהרי ידע בודאי הדבר שמחל לו.

המוכר כלי תשמישו

שלחן ערוך (רכז, כג-כד) - בעל הבית המוכר את כלי תשמישו ואינה את הלוקח אין בו דין אונאה שאילו לא הרבה לו בדמים לא היה מוכר כלי תשמישו, ואפילו מכרם מחמת דוחק אין בו אונאה... הא דמוכר כלי תשמישו ואינה את הלוקח אין לו דין אונאה הני מילי בשתות אבל ביותר משתות הרי הוא כשאר כל אדם. ויש חולקים.

נתיבות (רכז, יט) - נראה לחלק בפשיטות דבשלמא בעל מנת שאין לך עלי אונאה דנחת אדעת' שיווי המקח רק שהתנה בעל מנת... ולפי זה אתי שפיר דבעל הבית אין בו שום איסור אונאה כלל כיון דלא נחית אדעתא דשיווי כלל. [אבל עי' פתחי חושן י, סקי"ז בשם החשק שלמה].

פתחי חושן (י, סקי"ט) - משמע שאם נתאנה הבעל הבית יש בו אונאה דלא שייך סברא דכלי תשמישו חביבים עליו... וכן דעת הטור בשם הרא"ש, אבל בשם הרמ"ה כתב שבין כשמכר בעל הבית ואינה או נתאנה בכל ענין אין בו דין אונאה. (שם סקכ"ב) - והקשה הב"ח לדעת הרא"ש דכיון שעיקר הטעם שהוא משום דהוי כמפרש, והרי במפרש אפילו ביותר בשתות אין דין אונאה, ותירץ דסוף סוף לגבי לוקח לא אמרינן דסבור וקיבל אלא עד שתות, אבל אינו כמפרש שיקבל עליו הטעות כל כך.

המוכר מחמת דוחקו

שלחן ערוך (רכז, ט) - אם מכר מפני דוחקו וזלזל במכירתו יותר מכדי שהדעת טועה שניכר שמפני דוחקו הוצרך לזלזל אינו יכול לחזור דידיע ומחיל.

פתחי תשובה (שם) - עיין בתשובות רשמי שאלה בנידון אשה שמכרה טליתו של בעלה בשליש שווי בעוד שלא היה בעלה בביתו והתנצלתה שמכרה מחמת דוחקה... בנידן דנן אף שהלך בעלה למדינת הים אכתי מאן יימר דיש לה כח גם כן לבזבז מנכסי בעלה אף מחמת דוחקה.

נתיב יושר (עמ' צא) - ופשוט שמכירת חיסול הוי כמכר מחמת דוחקו, ואין לו לתבוע אונאה, ומכירת סוף העונה נראה שאין זה כמכר מחמת דחקו מחמת מזומן אלא כך הוא הסכם סוחרים. ועי' פתחי חושן אם יש אונאה ביותר מכדי שהדעת טועה אף כשאין מוכר מחמת דוחקו, ונפק מינה בנתאנה לוקח.